

Vergaderjaar 1987–1988

20 701

Wijziging van de vennootschapsbelasting met betrekking tot het regime voor beleggingsinstellingen

Nr. 3

MEMORIE VAN TOELICHTING

Inleiding

In de memorie van toelichting op hoofdstuk IX B 1985, 1986 en 1987 van de Rijksbegroting zijn wijzigingen aangekondigd van de fiscale regeling voor beleggingsinstellingen. Het onderhavige wetsvoorstel – alsmede het bijgevoegde concept-besluit tot wijziging van het Besluit beleggingsinstellingen – strekken tot uitvoering van deze aankondiging.

Allereerst wordt een uitbreiding van de beleggingsmogelijkheden voor beleggingsinstellingen voorgesteld. De huidige limitatieve opsomming van beleggingsobjecten waarin beleggingsinstellingen moeten beleggen (effecten, onroerend goed en hypothecaire schuldvorderingen) wordt, zo stel ik voor, afgeschaft. In samenhang hiermee wordt voorgesteld de bepaling omtrent het aantrekken van vreemd vermogen door beleggingsinstellingen aan te passen: de bijkomende beleggingsvormen mogen tot ten hoogste 20% worden gefinancierd met vreemd vermogen (conform de huidige situatie voor effecten). De in het Besluit beleggingsinstellingen opgenomen regeling van de herbeleggingsreserve (vermogenswinsten op onroerend goed en effecten mogen in de reserve worden opgenomen en behoeven voorshands niet te worden uitgekeerd aan de aandeelhouders) wordt eveneens gewijzigd zodanig dat de vermogenswinsten over de bijkomende beleggingsobjecten ook in de reserve kunnen worden opgenomen.

Daarnaast wordt in samenhang met de uitbreiding van de beleggingsmogelijkheden voorgesteld om de regeling voor de tegemoetkoming voor buitenlandse bronheffingen op opbrengsten van effecten uit te breiden tot buitenlandse bronheffingen op rente (andere dan obligatierente).

Voor het verkrijgen en het behouden van de status van beleggingsinstelling zal de eis worden gesteld dat de aandelen van niet officieel aan de effectenbeurs van Amsterdam genoteerde beleggingsinstellingen voor ten minste 75% in handen moeten zijn van natuurlijke personen of van lichamen welke in het algemeen gezegd niet aan een vennootschapsbelasting zijn onderworpen, dan wel dat het belang bij het lichaam berust bij een ter beurse genoteerde beleggingsinstelling. Voor beleggingsinstellingen die niet aan de eerder genoemde eis voldoen en dus hun status verliezen, wordt een overgangsregeling van 8 jaar voorgesteld.

Voorts wordt met het wetsvoorstel beoogd de toepassing van de deelnemingsvrijstelling bij verkoop van deelnemingen in voormalige

beleggingsinstellingen te beperken tot de vervreemdingswinst voor zover deze het bedrag van de zogenaamde doorstootverplichting te boven gaat. Deze beperking is noodzakelijk om te voorkomen dat beleggingsinstellingen die hun status dreigen te verliezen – bij voorbeeld ten gevolge van de hiervoor aangekondigde eis inzake het aandeelhouderschap – hun herbeleggingsreserve door middel van een constructie belastingvrij kunnen doen toekomen aan de aandeelhouders.

Tenslotte wordt voorgesteld het regime voor beleggingsinstellingen in overeenstemming te brengen met het wetsvoorstel tot wijziging van de inkomstenbelasting en de vermogensbelasting (belastingheffing ter zake van tijdelijke genotsrechten). Dit wordt bereikt door de maatregel voor de inkomstenbelasting van overeenkomstige toepassing te verklaren op de winstbepaling van beleggingsinstellingen.

Als datum van inwerkingtreding wordt voorgesteld de tweede dag na de datum van uitgifte van het Staatsblad waarin deze wet wordt geplaatst. De wijzigingen zijn dan van toepassing vanaf het boekjaar dat aanvangt op of na de datum van inwerkingtreding.

Ten gevolge van al deze maatregelen wordt een eenmalige meeropbrengst verspreid over 8 jaar van ten minste circa f 55 miljoen per jaar en een structurele meeropbrengst van ten minste f 100 miljoen per jaar verwacht.

Beleggingsinstellingen

De invoering van het huidige fiscale regime voor beleggingsinstellingen strekte ertoe, zo blijkt uit de wetsgeschiedenis (vgl. o.m.: Ontwerp van wet op de vennootschapsbelasting 1960, Tweede nota van wijziging, Kamerstukken II, zitting 1967–1968, 6000, nr. 17 blz. 7 lk) een tegemoetkoming tot stand te brengen ten gunste van de onder de inkomstenbelasting vallende belastingplichtigen, die voor belegging van hun vermogen gebruik maken van een beleggingsinstelling.

De beleggingsinstellingen treden op als intermediair tussen de oorspronkelijke beleggers en de beleggingsobjecten. Deze gespecialiseerde instellingen kunnen dankzij een groot aantal kleine beleggers een omvangrijk beleggingsvermogen bijeenbrengen, waardoor risicospreiding en deskundig beheer mogelijk worden. Zonder een speciale voorziening zouden deze instellingen, die veelal in de vorm van een NV opereren, aan het normale regime van de vennootschapsbelasting onderworpen zijn. Bij uitdeling door de beleggingsinstelling aan de particuliere aandeelhouder zou de uitgekeerde winst vervolgens met inkomstenbelasting worden getroffen. De particulier die belegt met als intermediair de beleggingsinstelling, zou derhalve fiscaal slechter af zijn dan de particulier die rechtstreeks belegt in dezelfde beleggingsobjecten. Ten einde aan de (kleine) belegger tegemoet te komen heeft de wetgever een specifiek fiscaal regime voor de beleggingsinstelling in het leven geroepen (neergelegd in artikel 28 van de Wet op de vennootschapsbelasting 1969 en het Besluit beleggingsinstellingen).

De regeling houdt – kort samengevat – het volgende in. De beleggingsinstelling moet uitsluitend of nagenoeg uitsluitend (dat wil zeggen voor minimaal 90%) beleggen in effecten, onroerend goed en hypothecaire schuldvorderingen. De beleggingsinstelling mag dus voor ten hoogste 10% beleggen in andere objecten zoals liquiditeiten, onderhandse leningen en edelmetaal. Alle door de beleggingsinstelling behaalde voordelen (zowel vermogensinkomsten als vermogenswinsten) worden voor de heffing van de vennootschapsbelasting tegen een tarief van nul procent belast. Deze voordelen moeten dan wel binnen acht maanden na afloop van het jaar waarin deze zijn behaald in hun geheel aan de aandeelhouders van de beleggingsinstelling worden doorgestoten. Deze zgn. doorstootverplichting geldt niet voor het positieve saldo van gerealiseerde vervreemdingswinsten en -verliezen op onroerend goed en koerswinsten

en -verliezen met betrekking tot effecten. Voor dit saldo mag een zogenaamde herbeleggingsreserve worden gevormd.

De regeling bestaat dus hieruit dat over de beleggingsvoordelen van de belegger die belegt met als intermediair een beleggingsinstelling, geen heffing van vennootschapsbelasting plaatsvindt. Naar mijn oordeel is er door deze regeling een situatie ontstaan waarbij de belegger die rechtstreeks belegt en de belegger die dat doet via een beleggingsinstelling een evenwichtige fiscale behandeling krijgen.

Voorts is voor beleggingsinstellingen een bijzondere regeling tot stand gebracht voor de verrekening van buitenlandse bronheffingen op opbrengsten van effecten (dividend op aandelen en rente op obligaties). De beleggingsinstelling kan namelijk geen gebruik maken van de krachtens belastingverdragen geldende regeling dat de buitenlandse bronbelasting in Nederland wordt verrekend met de door de gerechtigde verschuldigde inkomstenbelasting of vennootschapsbelasting aangezien een beleggingsinstelling door het nultarief geen vennootschapsbelasting is verschuldigd. Met het oog hierop is in artikel 6 van het Besluit beleggingsinstellingen bepaald dat de beleggingsinstelling van de Nederlandse fiscus een tegemoetkoming krijgt – maximaal ter grootte van de in het buitenland geheven bronbelasting op opbrengsten van effecten – ten einde de gelijke fiscale behandeling tussen particulieren die zelf beleggen en particulieren die via een beleggingsinstelling beleggen zo veel mogelijk recht te doen. Zijn niet alle aandeelhouders in de beleggingsinstelling in Nederland woonachtig dan wordt op grond van een in genoemd artikel 6 vervatte formule de tegemoetkoming berekend op basis van het aantal in Nederland woonachtige aandeelhouders.

Verruiming van de beleggingsmogelijkheden

Door beleggingsinstellingen wordt de limitatieve opsomming van beleggingsobjecten in artikel 28 van de Wet op de vennootschapsbelasting 1969 als knellend ervaren met name als het gaat om het overbruggen van een periode van waardedaling van één of meer van de thans toegestane beleggingscategorieën. Sedert de totstandkoming van de huidige voorschriften – 1969 – zijn ook de marktomstandigheden veranderd.

Met betrekking tot opties is bij resolutie van 15 augustus 1978, BNB 1978/264, aangegeven dat deze als effect en – onder bepaalde voorwaarden – als toegelaten belegging kunnen worden beschouwd. Ook bepaalde valutatermijntransacties kunnen door de beleggingsinstelling worden aangegaan (Infobulletin, oktober 1985, blz. 15). In zoverre is dus reeds met de veranderde markt rekening gehouden. Daarnaast zijn er echter ook andere beleggingsvormen die voor beleggers aantrekkelijk kunnen zijn. Het gaat hierbij om bij voorbeeld deposito's, edelmetalen en onderhandse leningen. Deze beleggingsvormen zijn nagenoeg niet toegestaan voor de beleggingsinstellingen.

Zoals hiervoor is uiteengezet, heeft het fiscale regime voor beleggingsinstellingen tot doel een zo veel mogelijk gelijke fiscale behandeling te bewerkstelligen tussen particulieren die zelf beleggen en particulieren die via een beleggingsinstelling beleggen. Voor de limitatieve opsomming van de beleggingsobjecten lijkt te zijn aangesloten bij de beleggingsobjecten waarin destijds collectief werd belegd. Duidelijk is dat thans voor de collectieve belegger meer beleggingsmogelijkheden openstaan en dat beleggingsinstellingen hiervan ook gebruik willen maken. Een wijziging van de opsomming komt dan ook redelijk voor.

Een uitbreiding van de limitatieve opsomming lijkt hiertoe niet de aangewezen weg. Het vaststellen van een specifiek aantal beleggingsobjecten blijft een arbitraire zaak en zou bij zich wijzigende omstandigheden ook steeds moeten worden bijgesteld. Ik heb dan ook gekozen voor een afschaffing van de limitatieve opsomming. Voortaan wordt volstaan met het vereiste dat een beleggingsinstelling moet «beleggen», waarbij geen eisen meer worden gesteld waarin wordt belegd.

Een logisch gevolg van de hiervoor voorgestelde verruiming is de uitbreiding van de regeling van de herbeleggingsreserve tot de nieuwe beleggingsobjecten. Dit betekent, kort weergegeven, dat vermogenswinsten op deze beleggingsobjecten door de beleggingsinstelling in de herbeleggingsreserve kunnen worden opgenomen. Daar staat tegenover dat de vermogensverliezen op de herbeleggingsreserve moeten worden afgeboekt. In het bijgevoegde concept besluit tot wijziging van het Besluit beleggingsinstellingen is in deze uitbreiding van de herbeleggingsreserve voorzien.

Wat betreft de tegemoetkoming voor buitenlandse bronheffingen acht ik in samenhang met de uitbreiding van de beleggingsmogelijkheden een uitbreiding van de huidige regeling tot bronheffingen op interesten ter zake van andere schuldvorderingen dan obligaties gerechtvaardigd.

Tevens stel ik voor de bepaling aan te passen ter zake van door de beleggingsinstelling aan te trekken vreemd vermogen. De huidige regeling houdt in dat het aangaan van schulden door de beleggingsinstelling, verzekerd door hypotheek op onroerend goed, beperkt moet blijven tot ten hoogste 60% van de boekwaarde van het onroerend goed. Overige schulden – dat wil zeggen alle andere schulden aangaan ter verkrijging van beleggingsobjecten dan vorenbedoelde schulden verzekerd door hypotheek – moeten beperkt blijven tot 20% van de boekwaarde van de effecten. In het verlengde van de door mij voorgestelde uitbreiding van de beleggingsmogelijkheden ligt het voor de hand om deze regeling aan te passen in die zin dat het aantrekken van vreemd vermogen voor andere beleggingen dan onroerend goed beperkt dient te blijven tot 20% van de boekwaarde van die andere beleggingen.

Aandeelhouderschap

Zoals hiervoor is uiteengezet is de regeling voor beleggingsinstellingen in het leven geroepen om te bereiken dat natuurlijke personen die voor hun beleggingen gebruik maken van een beleggingsinstelling zoveel mogelijk gelijk worden behandeld als natuurlijke personen die zelf beleggen. De wetgever heeft de regeling destijds niet verzwaard door het treffen van maatregelen om het aandeelhouderschap te beperken tot natuurlijke personen, zodat ook rechtspersonen aandeelhouder van een beleggingsinstelling kunnen zijn.

In de omstandigheid dat in artikel 28 van de Wet op de vennootschapsbelasting 1969 en in het Besluit beleggingsinstellingen geen voorschriften worden gegeven betreffende het houderschap van aandelen in een beleggingsinstelling, ligt een mogelijkheid tot een door de wetgever niet bedoeld gebruik van het huidige fiscale regime voor beleggingsinstellingen. Het komt in beduidende mate voor dat ondernemingen een deel van hun vermogen onderbrengen in dochtermaatschappijen die de status van beleggingsinstelling hebben en waarvan de aandelen in handen zijn van deze ondernemingen. Hierdoor kunnen belangrijke door de wetgever onbedoelde voordelen worden behaald. Deze voordelen zijn de volgende.

Bij verkoop van beleggingen aan een concernbeleggingsinstelling kunnen boekverliezen (bij voorbeeld bij stijgende rente op obligaties etc.) worden genomen terwijl latere winsten (bij voorbeeld bij uitloting of koersstijging van obligaties) zonder belastingheffing, binnen de beleggingsinstelling kunnen worden doorgeschoven naar de herbeleggingsreserve. De weg kan ook omgekeerd worden bewandeld. Waardepapieren, waarvan de waarde stijgt (bij voorbeeld obligaties bij dalende rente) en die in het bezit zijn van een concern-beleggingsinstelling worden verkocht aan een onderdeel van het concern. Vermogenswinst blijft binnen de beleggingsinstelling en kan onbelast worden opgenomen in de herbeleggingsreserve.

Naar aanleiding van deze transacties tussen ondernemingen en gelieerde beleggingsinstellingen heb ik mij de vraag gesteld of de destijds door de wetgever gemaakte keuze om geen dwingend voorschrift met betrekking tot het aandeelhouderschap in de wet op te nemen, herziening behoeft. Ik meen dat dit inderdaad het geval moet zijn. Het regime voor beleggingsinstellingen is destijds ingevoerd om de particulier die via een beleggingsinstelling belegt en de particulier die zelf belegt fiscaal zoveel mogelijk gelijk te behandelen. Het belastingvrij oppotten door ondernemingen van beleggingswinsten door middel van een beleggingsinstelling past niet in de strekking van hetgeen door de wetgever werd beoogd. Nu, zoals hierna zal blijken, dit laatste in aanzienlijke mate voorkomt en er bovendien sprake kan zijn van onbedoeld gebruik – zoals ik dat hiervoor heb beschreven – meen ik dat de wetgever thans een nadere regeling moet treffen.

Uit een onderzoek dat op de inspectie vennootschapsbelasting Amsterdam, als één van de inspecties waaronder veel financiële instellingen ressorteren, is verricht blijkt dat per 31 december 1982 op die inspectie ruim 100 beleggingsinstellingen bekend waren die in handen waren van ondernemingen. Het vermogen van die beleggingsinstellingen beliep ruim f 663 miljoen. De winst van die beleggingsinstellingen voor toevoeging aan de herbeleggingsreserve beliep over 1982 ruim f 88 miljoen. De toevoeging aan de herbeleggingsreserve beliep f 52 miljoen. De stand van de herbeleggingsreserve van de 100 instellingen tezamen was ultimo 1982 ruim f 239 miljoen. Aangenomen mag worden dat zowel het aantal concern-beleggingsinstellingen als de stand van de herbeleggingsreserves inmiddels is opgelopen. Na de enquête is gebleken dat het gebruik van beleggingsinstellingen door verzekeraars ook omvangrijk is. Het vermogen van de beleggingsinstellingen van verzekeraars beloopt thans f 5 miljard, terwijl de herbeleggingsreserve in de orde van grootte van f 1 miljard ligt. De toevoeging aan de herbeleggingsreserve ligt in de orde van grootte van f 200 à f 250 miljoen per jaar.

Gelet op het voorgaande stel ik voor aan het aandeelhouderschap in de beleggingsinstelling voorwaarden te verbinden. Het ligt hierbij naar mijn oordeel voor de hand om het houderschap van de aandelen in eerste aanleg te beperken tot natuurlijke personen. Argument hierbij is de eerder genoemde oorspronkelijke doelstelling van de faciliteit waaruit voortvloeit dat de beleggingsopbrengsten direct en ten volle dienen door te stromen naar onder de inkomstenbelasting vallende belastingplichtigen. Indien zou worden geëist dat 100% van de aandelen in handen van natuurlijke personen moet zijn, wordt de fiscale status voor de beleggingsinstellingen echter een vrij onzekere zaak. Zodra één aandeel in handen komt van een rechtspersoon verliest de beleggingsinstelling haar status. Een minder stringente eis is hier dan ook op zijn plaats. Ik denk in dit verband aan de eis dat minimaal 75% van het aandelenkapitaal in handen moet zijn van natuurlijke personen. Hierbij kunnen zich echter twee problemen voordoen.

Het eerste probleem wordt gevormd door de ter beurze genoteerde beleggingsinstellingen. In een dergelijke situatie is geen sprake van het vorenbedoelde gebruik van de beleggingsinstelling in de ondernemings sfeer. De eis inzake het aandeelhouderschap behoeft dus niet van toepassing te zijn op beleggingsinstellingen waarvan de aandelen officieel aan de beurs van Amsterdam worden genoteerd. Ook voor de notering van de aandelen op de parallelmarkt behoeft de eis inzake het aandeelhouderschap in beginsel niet te gelden. Wel doet zich daar het probleem voor dat voor notering op de parallelmarkt voldoende is dat 10% van het geplaatste kapitaal in de notering is opgenomen, terwijl voor notering op de beurs een percentage van 100 geldt. Alsdan zou zich de situatie kunnen voordoen dat een beleggingsinstelling voor 90% in handen blijft van een onderneming waardoor het niet langer gewenste gebruik van beleggingsinstellingen in de ondernemings sfeer gecontinueerd zou

kunnen worden. Daarom stel ik voor de eis inzake het aandeelhouderschap bij notering op de parallelmarkt niet van toepassing te laten zijn indien ten minste 75% van de aandelen in de notering is opgenomen. Mochten zich hier problemen voordoen in die zin dat deze bepaling belemmerend zou werken voor beleggingsinstellingen die om andere dan fiscale redenen minder dan 75% van hun aandelen op de parallelmarkt willen laten noteren, dan ben ik bereid met toepassing van artikel 28, derde lid, van de Wet op de vennootschapsbelasting 1969, onder zonedig nader te stellen voorwaarden, een voorziening te treffen. Met de eis dat de aandelen officieel aan de Amsterdamse beurs genoteerd dienen te zijn – hetgeen niet uitsluit dat de aandelen van de beleggingsinstelling ook aan andere beurzen worden genoteerd – wordt voorkomen dat een lichaam de status van beleggingsinstelling kan verkrijgen of behouden door zijn aandelen aan een buitenlandse effectenbeurs te laten noteren zonder dat er feitelijk in wordt gehandeld. Een Nederlandse onderneming zou op deze wijze een beleggingsinstelling kunnen houden en voor eigen doeleinden gebruiken, terwijl deze beleggingsinstelling niet aan het 75%-criterium behoeft te voldoen nu zij aan de buitenlandse beurs is genoteerd.

In de tweede plaats plegen ook verenigingen en stichtingen hun vermogen te beleggen met als intermediair een beleggingsinstelling. Indien deze verenigingen en stichtingen niet-vennootschapsbelastingplichtig zijn speelt het belastingvrij oppotten van beleggingswinsten geen rol, zodat het 75%-criterium hier zijn doel voorbij zou schieten. Voorts plegen de grote beleggingsinstellingen dochtermaatschappijen op te richten die ook de status van beleggingsinstelling krijgen. Hierdoor kan een zekere concernopbouw tot stand worden gebracht. Ook komt het voor dat de ene beleggingsinstelling deelneemt in de andere beleggingsinstelling. Voor zover het hier gaat om ter beurze genoteerde beleggingsinstellingen acht ik het 75%-criterium eveneens te stringent nu met deze concernopbouw de strekking van het regime niet wordt aangetast.

Aan deze bezwaren kan worden tegemoet gekomen door te bepalen dat minimaal 75% van de aandelen in handen moet zijn van natuurlijke personen, van lichamen die niet aan de vennootschapsbelasting of een buitenlandse winstbelasting zijn onderworpen dan wel dat het belang bij het lichaam dient te berusten bij een ter beurze genoteerde beleggingsinstelling. De voorwaarde dat het lichaam niet aan een buitenlandse winstbelasting mag zijn onderworpen strekt ertoe te bereiken dat de voorgestelde voorwaarde inzake het aandeelhouderschap tot vergelijkbare gevolgen leidt in geval van buitenlandse aandeelhouders-lichamen, als in geval van binnenlandse aandeelhouders-lichamen. Met de term «belang» wordt aangegeven dat het niet alleen gaat om directe maar ook om indirecte relaties.

Met betrekking tot de vraag hoe kan worden bezien of aan de vereisten voor het aandeelhouderschap wordt voldaan, kan het volgende worden opgemerkt. Is het lichaam een B.V. of een N.V. met aandelen op naam dan kan dit geschieden aan de hand van het aandelenregister. Bij een niet-officieel ter beurze genoteerde N.V. met toonderaandelen en bij een fonds voor gemene rekening kan dit geschieden aan de hand van het uit te keren dividend. De beleggingsinstelling dient immers op grond van de doorstootverplichting haar winst jaarlijks uit te keren aan haar aandeelhouders of gerechtigden, zodat op deze wijze inzicht kan worden verkregen in het aandeelhouderschap of de gerechtigdheid. Overigens moet worden bedacht dat thans reeds eisen gelden inzake het aandeelhouderschap voor zover de aandelen zich in buitenlandse handen bevinden. Ook voor de tegemoetkoming voor buitenlandse bronbelasting dient op grond van artikel 6 van het Besluit beleggingsinstellingen inzicht te worden gegeven in het aantal buitenlandse aandeelhouders. In zoverre ontstaat hier dus geen nieuwe situatie.

Ter zake van de herbeleggingsreserve en de afrondingsreserve van beleggingsinstellingen die ten gevolge van de vorengenoemde aandeelhouderseis hun status van beleggingsinstelling zullen verliezen zij het volgende opgemerkt. Op de herbeleggings- en afrondingsreserve rust een fiscale claim die wordt gerealiseerd bij afbraak van de reserves, anders dan in verliessituaties. In het laatste geval dienen de reserves te worden afgebroken om uitdelingstekorten te voorkomen. Verliest een beleggingsinstelling haar status dan dient op grond van artikel 10, derde lid, van het Besluit beleggingsinstellingen de herbeleggingsreserve en afrondingsreserve aan de winst te worden toegevoegd. Alsdan worden de reserves in hun geheel en in één keer in de heffing van vennootschapsbelasting betrokken. Een dergelijke heffing ineens lijkt mij een te stringente maatregel voor beleggingsinstellingen die ten gevolge van de verheffing van dit wetsvoorstel tot wet hun status verliezen. Ik stel dan ook een gefaseerde afrekening voor in de vorm van afbraak van de herbeleggingsreserve en afrondingsreserve in acht jaar.

Nadere regeling ter voorkoming van ontgaan van de belasting

Artikel 10 van het Besluit beleggingsinstellingen bevat een regeling voor het geval een lichaam de status van beleggingsinstelling verliest. In het jaar waarin zich dit voordoet dient de (ex-) beleggingsinstelling de herbeleggingsreserve aan de winst toe te voegen. Bij statusverlies wordt dus over de reserve vennootschapsbelasting geheven. Wanneer een beleggingsinstelling wordt gehouden door een vennootschapsbelastingplichtig lichaam is echter een constructie mogelijk waardoor de herbeleggingsreserve geheel belastingvrij kan worden genoten. Deze constructie kan alleen worden opgezet indien de beleggingsinstelling tijdig ziet aankomen dat zij haar status gaat verliezen. In dat geval voegt de beleggingsinstelling op vrijwillige basis de herbeleggingsreserve in het laatste volledige status-jaar toe aan de winst. Over de aldus vrijgekomen reserve is dan geen vennootschapsbelasting verschuldigd maar wel ontstaat een doorstootverplichting. In het daarop volgende jaar, wanneer de beleggingsinstelling haar status heeft verloren, verkoopt het lichaam dat de beleggingsinstelling houdt, voordat de reserve moet worden doorgestoten – dus voor 1 september – alle aandelen aan een gelieerde maatschappij. Op de verkoopwinst is de deelnemingsvrijstelling in beginsel van toepassing. Daarna wordt door de voormalige beleggingsinstelling aan de doorstootverplichting voldaan. De maatschappij aan wie dit dividend toekomt boekt het vervolgens als meegekocht dividend af op de kostprijs van de aandelen. Het gevolg zou zijn dat de herbeleggingsreserve geheel belastingvrij is uitgekeerd. Bij een wijziging van het wettelijke regime voor beleggingsinstellingen kan het statusverlies ten gevolge van de wetwijziging tijdig worden onderkend.

Gevreesd moet dan ook worden dat op ruime schaal gebruik zal worden gemaakt van de hiervoor geschetste mogelijkheid om de herbeleggingsreserve belastingvrij uit te keren. Een voorziening ter zake komt mij dan ook gewenst voor.

Voorgesteld wordt de toepassing van de deelnemingsvrijstelling bij verkoop van deelnemingen in voormalige beleggingsinstellingen te beperken tot de voordelen voor zover deze de nog in hetzelfde jaar te vervullen doorstootverplichting te boven gaan. Belast wordt dan hetgeen moet worden doorgestoten i.c. de herbeleggingsreserve. De deelnemingsvrijstelling blijft overigens, dus voor eventuele stille reserves, in stand. De voorgestelde regeling is vervat in een wijziging van artikel 13, tweede lid, van de Wet op de vennootschapsbelasting 1969, dat al een regeling bevat ter zake van de deelnemingsvrijstelling en de beleggingsinstelling.

Verzwarend van de wetgeving

Met dit wetsvoorstel wordt onder meer beoogd de faciliteit van het regime voor beleggingsinstelling voornamelijk ten goede te laten komen

aan hen voor wie de faciliteit oorspronkelijk is bedoeld. Dit heeft geleid tot nadere eisen inzake het aandeelhouderschap. Deze eisen hebben tot gevolg dat de wetgeving wordt verzwakt. Ook andere door mij voorgestelde maatregelen leiden tot nadere regelgeving, behoudens waar het gaat om het laten vervallen van de limitatieve opsomming van de beleggingsobjecten. Dit staat uiteraard op gespannen voet met het streven ingewikkelde wetgeving zo veel mogelijk te voorkomen. Het doel van het wetsvoorstel kan echter alleen worden bereikt door middel van nadere regelgeving. Naar ik verwacht zal deze complicering zich in de praktijk niet al te zeer doen voelen. Ondernemingen zullen ervan afzien, zo verwacht ik, gebruik te maken van het regime voor beleggingsinstellingen, zodat de nadere regeling in de praktijk slechts bij uitzondering daadwerkelijk zal behoeven te worden toegepast. Voorts moet worden bedacht dat de afschaffing van de limitatieve opsomming van beleggingsobjecten een vereenvoudiging van de wetgeving betekent. Per saldo acht ik de verzwaring van de wetgeving dan ook gering van omvang.

Budgettaire, personele en dereguleringsaspecten.

Aan een verruiming van de beleggingsmogelijkheden zijn geen budgettaire gevolgen verbonden. De uitbreiding van de tegemoetkoming voor buitenlandse bronheffingen betekent een uitgave voor het Rijk waarvan de omvang niet bekend is maar welke naar verwachting gering zal zijn.

De invoering van de eis inzake het aandeelhouderschap leidt allereerst tot een eenmalige budgettaire meeropbrengst, waarvan de omvang, uitgaande van het beperkte onderzoek, kan worden gesteld op tenminste f 430 miljoen (35% vennootschapsbelasting over de herbeleggingsreserves van ruim f 1,2 miljard)¹. Met het oog op de omvang van het bedrag van f 430 miljoen stel ik voor een overgangsregeling van 8 jaar in het leven te roepen: in ieder van die 8 jaar moet 12,5% van de herbeleggingsreserve aan de winst van de ex- beleggingsinstelling worden toegevoegd. Voorts leidt mijn voorstel tot een structurele meeropbrengst welke uitgaande van de thans beschikbare gegevens kan worden gesteld op tenminste f 100 miljoen (35% over de toevoeging aan de herbeleggingsreserve van f 275 miljoen). Indien het voorstel van wet voor 1 januari 1989 tot wet is verheven bedraagt de opbrengst in 1989 op kasbasis f 125 mln.

De personele gevolgen voor de belastingdienst zullen gering zijn.

Het wetsvoorstel is bezien op de criteria die zijn opgenomen in de door de Minister-President op 16 januari 1985 gegeven aanwijzingen inzake de toetsing van ontwerpen van wet en algemene maatregelen van bestuur. Daarbij is gebleken dat het wetsvoorstel past in het beleid waarin terughoudendheid met regelgeving wordt betracht.

ARTIKELEN

Artikel I, onderdeel A (artikel 13, tweede lid, van de Wet op de vennootschapsbelasting 1969). Dit onderdeel bevat het voorstel tot beperking van de toepassing van de deelnemingsvrijstelling. In artikel 13, tweede lid, tweede volzin, is thans een regeling opgenomen waardoor de deelnemingsvrijstelling niet van toepassing is op uitdelingen van een voormalige beleggingsinstelling die worden gedaan binnen acht maanden na het statusverlies. Voorgesteld wordt deze bepaling uit te breiden tot alle positieve voordelen uit een deelneming – dus ook gerealiseerde boekwinsten ter zake van die deelneming – in een voormalige beleggingsinstelling voor zover deze voordelen de doorstootverplichting niet te boven gaan. Daarmee wordt bereikt dat de eerder beschreven boekwinsten, die een weerspiegeling zijn van de onbelaste herbeleggingsreserve, niet onder de deelnemingsvrijstelling vallen.

In dit kader is de vraag gerezen of de in de bepaling bedoelde situatie niet reeds wordt bestreken door het arrest van de Hoge Raad van 2 juli

¹ Van een evt. afboeking op de reserve in verband met verliezen – niet in te schatten is of dit zal gebeijuren – is geabstraheerd. hetzelfde geldt voor de toevoegingen na de onderzochte perioden.

1986, BNB 1986/305 (het zgn. compartimenteringsarrest). In het arrest oordeelde de Hoge Raad dat de deelnemingsvrijstelling van toepassing is op de voordelen genoten bij verkoop van aandelen in een dochtermaatschappij die de status van fiscale beleggingsinstelling heeft, nu die voordelen stammen uit de periode dat op de aandelen in de vennootschap de deelnemingsvrijstelling nog van toepassing was. Er is nog geen jurisprudentie over de vraag of de reikwijdte van het arrest zo ver gaat dat ook de omgekeerde situatie, waarop de voorgestelde bepaling ziet wordt bestreken. Voor de omgekeerde situatie van het arrest, dus beleggingsinstelling wordt deelneming, heeft de wetgever in artikel 10, derde lid, van het Besluit beleggingsinstellingen een interim-afrekening opgenomen. Door deze afrekening, waarbij de herbeleggingsreserve en de afrondingsreserve worden toegevoegd aan de winst van het jaar met ingang waarvan de status van beleggingsinstelling verloren is gegaan, zijn in beginsel – afgezien van de hiervoor beschreven constructie – alle claims voor de fiscus veilig gesteld. Analoge toepassing van het arrest op deze situatie zou dubbele heffing betekenen over de in de activa aanwezige stille reserves, namelijk eenmaal bij de verkopende moeder over de door haar behaalde koerswinst waarin de stille reserves zijn verdisconteerd en andermaal bij realisatie door de ex-beleggingsinstelling zelve. Ik acht onverkorte toepassing van het arrest op die situatie gelet op deze dubbele heffing niet gewenst. In de wettelijke regeling waarin de deelnemingsvrijstelling niet van toepassing wordt verklaard op vervreemdingswinst binnen acht maanden na statusverlies kan de bij dit onderdeel voorgestelde bepaling dan ook niet worden gemist.

Wel acht ik het van belang duidelijkheid te verschaffen over de toepassing van het compartimenteringsarrest op de hiervoor beschreven constructie zolang het onderhavige wetsvoorstel nog geen kracht van wet heeft. Ik ben bereid in die gevallen met de inroeping van het compartimenteringsarrest niet verder te gaan dan de strekking van de voorgestelde bepaling zodat dubbele heffing over eventuele stille reserves wordt vermeden. Ik zal dan ook het standpunt innemen dat de deelnemingsvrijstelling niet van toepassing is op de met de vervreemding van de beleggingsinstelling behaalde winst, maar dan slechts voor zover het daarbij gaat om winst van de beleggingsinstelling waarop de doorstootverplichting rust. Dit betreffen immers voordelen die stammen uit de periode dat op de aandelen in de vennootschap, de deelnemingsvrijstelling niet van toepassing was.

In verband met het bij koninklijke boodschap van 11 mei 1987 ingediende voorstel van wet tot herziening van de deelnemingsvrijstelling in de vennootschapsbelasting (19968) moet te eniger tijd het wetsvoorstel wellicht nog worden aangepast.

Artikel I, onderdeel B (Artikel 28 van de Wet op de vennootschapsbelasting 1969). Dit onderdeel behelst allereerst de voorgestelde uitbreiding van de tegemoetkoming voor bronheffingen (B.1.). In verband hiermee zal artikel 6 van het Besluit beleggingsinstellingen waarin de berekening voor de tegemoetkoming is geregeld, worden aangepast. Voorts bevat dit onderdeel de afschaffing van de limitatieve opsomming van de beleggingsmogelijkheden voor beleggingsinstellingen (B.2.). Onderdeel B.3. bevat de aanpassing van de regeling ter zake van het aantrekken van vreemd vermogen door beleggingsinstellingen.

Onderdeel B.4. ziet op een nieuwe constructie die recent is gesignaleerd bij het openstellen van de inschrijving op de aandelen van een nieuw opgerichte N.V. Deze N.V. zou in Nederland worden gevestigd en zou de status van beleggingsinstelling verwerven. De door de N.V. uit te geven aandelen zouden voor ongeveer gelijke delen bestaan uit aandelen A en aandelen B. De aandelen A zouden worden geplaatst bij in Nederland wonende natuurlijke personen, terwijl de aandelen B waren bedoeld voor buitenlanders. De aandelen hadden een nominale waarde van f 10 en

zouden worden geplaatst voor f 103, derhalve met een groot agio. Het voornaamste actief zou bestaan uit een deelneming in een Curaçaose N.V. die zou beleggen in Australische vastrentende waarden. Op de aandeelhouders van de N.V. zouden de bepalingen inzake fictief-rendement van toepassing zijn. De bijtelling van fictief rendement bij de Nederlandse aandeelhouders kon slechts worden voorkomen door uitkering van het bedrag van het fictieve rendement (in dit geval 6%) door de Curaçaose N.V. aan de Nederlandse N.V. In een dergelijke jaarlijkse uitkering was voorzien.

Het door de N.V. te ontvangen dividend moest jaarlijks binnen 8 maanden na het einde van het boekjaar worden doorgestoten. Dit zou gebeuren door uitreiking aan de aandeelhouders B van winstbonussen, aangevuld met zoveel contanten als nodig zou zijn om de dividendbelasting te voldoen. De houders van aandelen A kregen de keuze uit een dividend in contanten of een (onbelaste) agiobonus. Het is duidelijk dat de aandeelhouders A zouden kiezen voor de agiobonus. Hiermee had men dan voldaan aan de uitdelingsverplichting. De wet eist thans namelijk niet dat de voor uitdeling beschikbare winst op alle aandelen gelijkmatig wordt uitgekeerd; vereist is slechts dat de voor uitdeling beschikbare winst wordt uitgekeerd. Op de geschetste wijze zouden de in Nederland woonachtige particuliere houders van aandelen A hun rendement onbelast kunnen binnenhalen door verkoop van de agiobonus. De belastingheffing van de in het buitenland gevestigde houders van aandelen B zou afhankelijk zijn van de wetgeving in het woonland. Hoewel het fonds reeds zes weken na de introductie door gebrek aan belangstelling is opgeheven, is ter voorkoming van deze constructie in de toekomst aan artikel 28, tweede lid, onderdeel b, een bepaling toegevoegd op grond waarvan beleggingsinstellingen worden verplicht de door te stoten winst gelijkmatig over alle aandelen of bewijzen van deelgerechtigdheid te verdelen. Bij verschillende nominale waarden geschiedt de verdeling uiteraard naar evenredigheid van de nominale waarden.

Zoals hiervoor is aangegeven was de beschreven constructie nieuw en komt deze afgezien van het gesignaleerde geval, voor zover mij bekend, niet voor. Wel zijn er thans beleggingsinstellingen die naast gewone aandelen ook andere aandelen hebben uitgegeven zoals preferente aandelen. Deze lichamen zouden ten gevolge van de voorgestelde voorwaarde de samenstelling van hun aandelenkapitaal moeten wijzigen om statusverlies te voorkomen, terwijl in deze gevallen geen sprake is van constructies om belasting te ontgaan. Ten einde dit gevolg van de voorgestelde regeling te voorkomen is een overgangsbepaling opgenomen.

Deze overgangsregeling is opgenomen in artikel III van het wetsvoorstel. Voor na de datum van inwerkingtreding van de wet opgerichte beleggingsinstellingen en voor thans reeds bestaande beleggingsinstellingen die na deze datum de samenstelling van hun kapitaal wijzigen waardoor de winst niet meer gelijkmatig wordt verdeeld zal de voorwaarde wel van toepassing zijn. Ingeval verschillende soorten aandelen worden geplaatst zonder dat sprake is van het ontwijken van belasting op een wijze die fiscaal niet aanvaardbaar is, zoals het geval is bij de hiervoor beschreven constructie, zal ik gebruik maken van de bevoegdheid van artikel 28, derde lid, van de Wet op de vennootschapsbelasting 1969. Op deze wijze kan de voorwaarde beperkt blijven tot misbruik of oneigenlijk gebruik.

Onderdeel B.5. bevat tot slot de voorgestelde eis inzake het aandeelhouderschap van niet ter beurse genoteerde beleggingsinstellingen.

Artikel II (Overgangsregeling). Artikel II bevat de overgangsregeling voor lichamen die ten gevolge van deze wetwijziging hun status van beleggingsinstelling verliezen. Voorgesteld wordt dat zowel de herbeleggingsreserve als de afrondingsreserve in gelijke delen gedurende acht jaren aan de winst van de ex-beleggingsinstelling wordt toegevoegd.

Artikel III (Overgangsregeling). In dit artikel is de overgangsbepaling opgenomen in verband met de voorgestelde regeling op grond waarvan een beleggingsinstelling de winst gelijkelijk over alle aandelen en bewijzen van deelgerechtigdheid moet verdelen. De bepaling houdt in dat de regeling niet van toepassing zal zijn op beleggingsinstellingen die reeds vóór de inwerkingtreding van deze wet preferente, prioriteitsaandelen of andere aandelen hadden geplaatst waardoor de winst niet gelijkelijk over alle aandelen of bewijzen van deelgerechtigdheid wordt verdeeld. Een wijziging na de inwerkingtreding van de wet valt wel onder de voorwaarde.

Artikel IV (Inwerkingtreding). Dit artikel regelt de inwerkingtreding van het onderhavige wetsvoorstel.

De Staatssecretaris van Financiën,

Bijlage 1

Overzicht van de financiële gevolgen voor de rijksbegroting

1. Behoort bij wetsontwerp inzake: Wijziging van de vennootschapsbelasting m.b.t. het regime voor beleggingsinstellingen
2. Ingediend/ingezonden: 17 maart 1987

-
1. Omschrijving van het voorstel: Verruiming regime en maatregelen inzake het aandeelhouderschap
 2. Beoogde datum van inwerkingtreding/ingang: de tweede dag na de datum van uitgifte van het Staatsblad waarin de wet wordt geplaatst

Financiële gevolgen voor de rijksbegroting (in miljoenen gulden)	Begrotingsjaar X (laatst ingediende begroting)	Meerjarenramingen			
		(jaar X+1)	(jaar X+2)	(jaar X+3)	(jaar X+4)

Uitgaven

- 1.1
- 1.2 Specificatie
- e.v.
2. Totaal
3. Reeds opgenomen in begroting en in meerjarenramingen
4. Verhoging/Verlaging t.o.v. begroting en meerjarenramingen

Ontvangsten

- 1.1
- 1.2 Specificatie zie toelichting
- e.v.
2. Totaal
3. Reeds opgenomen in begroting en in meerjarenramingen
4. Verhoging/Verlaging t.o.v. begroting en meerjarenramingen

Toelichting op de raming: Incidentele meeropbrengst op transactiebasis van 55 mln. per jaar gedurende 8 jaar. Structurele meeropbrengst op transactiebasis van 100 mln. per jaar. Indien het wetsvoorstel voor 1 januari 1989 tot wet is verheven levert de maatregel in 1989 op kasbasis 125 mln. op

Compensatie: N.v.t.

Prestatiegegevens: N.v.t.

Wijziging van het Besluit beleggingsinstellingen

Wij Beatrix, bij de gratie Gods, Koningin der Nederlanden, Prinses van Oranje Nassau, enz. enz. enz.

Op de voordracht van de Staatssecretaris van Financiën van nr. Directoraat-Generaal voor Fiscale Zaken, Directie Wetgeving Directe Belastingen;

Gelet op artikel 28 van de Wet op de vennootschapsbelasting 1969 (Stb. 469);

De Raad van State gehoord (advies van nr.)

Gezien het nader rapport van de Staatssecretaris van Financiën van nr., Directoraat-Generaal voor Fiscale Zaken, Directie Wetgeving Directe Belastingen;

Hebben goedgevonden en verstaan;

ARTIKEL I

In het Besluit beleggingsinstellingen (Stb. 1970, 190)¹ worden de volgende wijzigingen aangebracht.

A.1. Aan **artikel 2**, tweede lid, wordt, onder vervanging van de punt aan het slot van onderdeel c door een puntkomma, na onderdeel c toegevoegd:

d. de belasting naar de winst welke buiten het Rijk is verschuldigd over voordelen uit niet binnen het Rijk gelegen onroerende goederen.

A.2. In het vierde lid wordt «zes» vervangen door: acht.

B. **Artikel 3** wordt vervangen door:

Artikel 3. In afwijking in zoverre van artikel 8 van de wet is ten aanzien van een beleggingsinstelling artikel 25a van de Wet op de inkomstenbelasting 1964 (Stb. 519) van overeenkomstige toepassing en vindt ten aanzien van een beleggingsinstelling artikel 44b van laatstgenoemde wet mede toepassing in gevallen waarin aan haar door anderen dan beleggingsinstellingen uitreiking van aandelen of bewijzen van deelgerechtigdheid plaatsvindt.

C.1 In **artikel 4**, tweede en derde lid, wordt «onroerend goed» telkens vervangen door: overige beleggingen.

C.2. In het vierde lid wordt «het bezit aan effecten en onroerend goed» vervangen door: de beleggingen.

C.3. In het vijfde lid wordt «effecten of het onroerend goed» vervangen door: beleggingen.

C.4. Het zesde lid vervalt.

D. In **artikel 6**, eerste en derde lid, wordt «opbrengst van effecten» telkens vervangen door: opbrengst van effecten en van schuldvorderingen.

E. In **artikel 7**, eerste lid, wordt de tweede volzin vervangen door: Het in de vorige volzin bedoelde bedrag wordt in het jaar waarin de in artikel

8, eerste lid, bedoelde beschikking onherroepelijk is komen vast te staan, uit de herbeleggingsreserve onderscheidenlijk de afrondingsreserve aan de winst van de beleggingsinstelling toegevoegd.

ARTIKEL II

1. Dit besluit treedt in werking op het tijdstip waarop de Wet vantot wijziging van de vennootschapsbelasting met betrekking tot het regime voor beleggingsinstellingen in werking treedt.

2. Dit besluit vindt voor het eerst toepassing met betrekking tot de heffing over het jaar waarover de Wet van tot wijziging van de vennootschapsbelasting met betrekking tot het regime voor beleggingsinstellingen voor het eerst toepassing vindt.

Lasten en bevelen dat dit besluit met de daar bij behorende nota van toelichting in het Staatsblad zal worden geplaatst en dat daarvan afschrift zal worden gezonden aan de Raad van State.

De Staatssecretaris van Financiën,

¹ Laatstelijk gewijzigd bij Besluit van 26 oktober 1978, Stb. 551.

NOTA VAN TOELICHTING

Inleiding

Dit besluit hangt samen met en vloeit deels voort uit de Wet van tot wijziging van de vennootschapsbelasting met betrekking tot het regime voor beleggingsinstellingen. Een deel van de bij dit besluit tot stand gebrachte wijzigingen van het Besluit beleggingsinstellingen zijn reeds aangekondigd in de memorie van toelichting bij het wetsontwerp dat heeft geleid tot de genoemde wet. Deze betreffen de in artikel 1, onderdeel C.1. t/m C.3. opgenomen uitbreiding van de mogelijkheden om vermogenswinsten op te nemen in de herbeleggingsreserve en de in onderdeel D opgenomen aanpassing van artikel 6 van het Besluit beleggingsinstellingen in verband met uitbreiding van de tegemoetkoming voor buitenlandse bronheffingen tot bronheffingen op rente (andere dan obligatierente). In de onderdelen A, B, C.4. en E zijn enige andere niet uit de genoemde wet voortvloeiende wijzigingen aangebracht. Slechts deze laatste onderdelen worden toegelicht.

Artikel 1, onderdeel A

De in onderdeel A vervatte wijzigingen van artikel 2 van het Besluit beleggingsinstellingen zien op een tweetal onderwerpen.

De eerste wijziging (A.1.) ziet op het geval dat een beleggingsinstelling inkomsten geniet uit in het buitenland gelegen onroerend goed. Op grond van artikel 2, tweede lid, van het Besluit beleggingsinstellingen juncto artikel 10, onderdeel d, van de Wet op de vennootschapsbelasting 1969 dient een beleggingsinstelling die inkomsten geniet uit buiten Nederland gelegen onroerend goed en ter zake daarvan in het situsland belasting naar de winst betaalt, tot de winst te rekenen het bruto bedrag van de inkomsten. Tot de door te stoten winst behoren dan de inkomsten uit het onroerend goed vóór belastingheffing terwijl feitelijk minder is ontvangen. Er moet derhalve meer worden uitgekeerd aan de aandeelhouders dan door de beleggingsinstelling feitelijk is ontvangen. In onderdeel A.1. is dan ook een regeling opgenomen op grond waarvan beleggingsinstellingen wordt toegestaan de in het buitenland betaalde belastingen naar de winst op voordelen uit in het buitenland gelegen onroerend goed in mindering te brengen op de voor uitdeling beschikbare winst.

De tweede wijziging van artikel 2 van het Besluit beleggingsinstellingen (A.2.) houdt verband met de sedert 1 januari 1980 definitief geworden verlenging van de termijn voor de voorwaartse verliescompensatie van 6 jaar tot 8 jaar. De in artikel 2, vierde lid, van het Besluit beleggingsinstellingen genoemde termijn van 6 jaar is afgeleid van de termijn voor de voorwaartse verliescompensatie. Van de gelegenheid is gebruik gemaakt deze termijn te vervangen door 8 jaar.

Artikel 1, onderdeel B en onderdeel C.4.

Artikel 3, eerste lid, van het Besluit beleggingsinstellingen sluit beleggingsinstellingen voor de bij vervreemding van onroerend goed behaalde winst uit van het vormen van een vervangingsreserve op de voet van artikel 14 van de Wet op de inkomstenbelasting 1964. Dergelijke winsten kunnen tot nu toe in de herbeleggingsreserve worden opgenomen. Voor de gevallen van het tenietgaan of beschadiging van onroerende goederen wordt de mogelijkheid tot het vormen van een vervangingsreserve onverlet gelaten. Ditzelfde geldt voor verlies, beschadiging en vervreemding van andere bedrijfsmiddelen dan onroerend goed (auto's, computers e.d.). Ingeval van verplichte toevoeging aan de winst stelt artikel 4, zesde lid, het deel van de vervangingsreserve dat aan de winst moet worden toegevoegd gelijk met vervreemdingswinst van onroerend goed, zodat toevoeging aan de herbeleggingsreserve mogelijk is.

In artikel 4, tweede lid, van het Besluit beleggingsinstellingen wordt, ingevolge onderdeel C.1., voortaan niet meer gesproken over «onroerend goed» maar over «overige beleggingen». Dat heeft tot gevolg dat vervreemdingswinst ter zake van onroerend goed dat als een bedrijfsmiddel moet worden aangemerkt niet meer aan de herbeleggingsreserve kan worden toegevoegd. Een bedrijfsmiddel is immers niet een belegging (vgl. o.m. de nota naar aanleiding van het eindverslag bij het wetsontwerp ter zake van de vereenvoudiging van het WIR-regime en bestrijding oneigenlijk gebruik, Kamerstukken II, 18 203, nr. 10, blz. 18). In verband hiermee kan dus artikel 3, eerste lid, vervallen: voortaan mag ook de vervreemdingswinst van het bedrijfsmiddel onroerend goed aan de vervangingsreserve worden toegevoegd, indien aan de vereisten voor die reserve wordt voldaan.

Ook artikel 4, zesde lid, kan vervallen. Er is geen goede reden om indien het vervangingsvoornemen verdwijnt of de desbetreffende termijn wordt overschreden, toevoeging aan de herbeleggingsreserve mogelijk te maken.

De bij onderdeel B voorgestelde wijziging beoogt, naast het laten vervallen van artikel 3, eerste lid, het regime voor beleggingsinstellingen in overeenstemming te brengen met het bij Koninklijke Boodschap van 22 juli 1988 ingediende voorstel van Wet tot wijziging van de inkomstenbelasting en de vermogensbelasting (belastingheffing ter zake van tijdelijke genotsrechten). Bij dat wetsvoorstel wordt wat betreft de inkomstenbelasting voorgesteld over te gaan tot heffing over de waarde-aangroei van tijdelijke blote eigendom van schuldvorderingen naar volle eigendom en van de waarde van de mantel naar de nominale waarde van de obligatie door jaarlijks een forfaitair bepaald voordeel tot inkomsten uit vermogen te rekenen. De regeling is alleen van toepassing op mantels en blote eigendommen indien het genotsrecht tijdelijk is (derhalve niet indien het genotsrecht levenslang duurt). Het forfait zal volgens het voorstel worden vastgesteld op 4,8% van de waarde in het economische verkeer van het vermogensbestanddeel, zonder rekening te houden met het daarop gevestigde genotsrecht. Met dit percentage wordt aangesloten bij het gemiddelde feitelijke rendement op dergelijke beleggingen die in de praktijk thans het meest voorkomen, te weten tijdelijke blote eigendommen van schuldvorderingen en mantels van obligaties. Dit percentage kan, met stappen van 0,6, bij ministeriële regeling worden verlaagd of verhoogd, afhankelijk van de ontwikkeling van het feitelijk met de onderhavige contracten te behalen rendement. Het percentage kan variëren van 2,4 tot 9,6. Als datum van inwerkingtreding van het wetsvoorstel is voorgesteld 1 januari 1989 met dien verstande dat contracten die zijn afgesloten voor en uiterlijk op 18 december 1987 worden geëerbiedigd.

Voor het thans geldende regime voor beleggingsinstellingen heb ik mij op het standpunt gesteld dat noch het beleggen in, al dan niet tijdelijk, vruchtgebruik van effecten noch het beleggen in blote eigendom van effecten kan worden aangemerkt als het beleggen in effecten in de zin van artikel 28, tweede lid van de Wet op de vennootschapsbelasting 1969. Een beleggingsinstelling kan derhalve voor dergelijke beleggingen alleen aanwenden, de uit de wettelijke omschrijving voortvloeiende marge voor overige beleggingen ter grootte van maximaal 10% van haar vermogen (zie infobulletin 87/562 en Vakstudie Nieuws van 10 oktober 1987, onderdeel 19). Dit betekent dat een beleggingsinstelling thans naast beleggingen in effecten, onroerende goederen en hypothecaire schuldvorderingen ten hoogste 10% van haar vermogen voor beleggingen in al dan niet tijdelijk vruchtgebruik dan wel blote eigendom kan aanwenden. De hierop behaalde winsten kunnen evenwel niet aan de herbeleggingsreserve worden toegevoegd. Toevoeging aan de herbeleggingsreserve is immers niet toegestaan voor het saldo van winsten en verliezen op overige beleggingen maar alleen voor het saldo van koerswinsten en

verliezen op effecten en het saldo van winsten en verliezen ter zake van vervreemding van onroerend goed. De winsten behaald op beleggingen in al dan niet tijdelijk vruchtgebruik dan wel blote eigendom vallen dan ook onder de doorstootverplichting en moeten aan de aandeelhouders worden uitgekeerd.

In het arrest van de Hoge Raad van 5 september 1979, BNB 1980/230, is ten aanzien van de blote eigendom van gebouwen die tot het ondernemingsvermogen behoren, bepaald dat goed koopmansgebruik vereist dat de winst die ontstaat als gevolg van de jaarlijkse vermindering van de last van het vruchtgebruik in aanmerking wordt genomen in het jaar waarin zij is ontstaan. Eenzelfde standpunt kan worden ingenomen ten aanzien van de blote eigendom van andere vermogensbestanddelen. Dit zou betekenen dat de belastbare winst van een beleggingsinstelling jaarlijks moet worden verhoogd met de afname van de last van de tijdelijke genotsrechten zodat deze winst onder de jaarlijkse doorstootverplichting valt. Deze vraag is echter in de jurisprudentie nog niet aan de orde geweest.

Om iedere twijfel op dit punt uit te sluiten en mede gelet op het aan de wijziging van het regime ten grondslag liggende uitgangspunt dat natuurlijke personen die voor hun beleggingen gebruik maken van een beleggingsinstelling zoveel mogelijk gelijk worden behandeld als natuurlijke personen die zelf beleggen wordt thans voorgeschreven dat de maatregel voor de inkomstenbelasting van overeenkomstige toepassing is bij de winstbepaling van beleggingsinstellingen. Dit betekent dat de boekwaarde van dergelijke beleggingen – en daarmee de belastbare winst van de beleggingsinstelling – jaarlijks moet worden verhoogd met het in de Wet op de inkomstenbelasting 1964 geregelde forfaitaire rendement. Het gevolg hiervan is dat de voor uitdeling beschikbare winst – en daarmee het bedrag van de doorstootverplichting dienovereenkomstig toeneemt en, afgezien van eventuele uitdelingstekorten, jaarlijks aan de aandeelhouders dient te worden uitgekeerd. Maakt een beleggingsinstelling bij vervreemding of aflossing van het vermogensbestanddeel een boekwinst of boekverlies, dan komen deze in aanmerking voor toevoeging dan wel onttrekking aan de herbeleggingsreserve.

Voor de inwerkingtreding van deze bepaling is aangesloten bij de algemene bepaling welke de inwerkingtreding van dit besluit regelt. In tegenstelling tot de maatregel in de inkomstenbelasting is afgezien van eerbiediging van reeds gesloten contracten. Zoals hiervoor is uiteengezet, mag de winst op deze contracten thans niet aan de herbeleggingsreserve worden toegevoegd doch moet op grond van de hiervoor genoemde jurisprudentie de behaalde winst jaarlijks in aanmerking worden genomen en op grond van de doorstootverplichting aan de aandeelhouders worden uitgekeerd. De thans opgenomen bepaling heeft dezelfde strekking zodat eerbiediging van reeds bestaande contracten er alleen toe zou leiden dat het forfait niet van toepassing zou zijn. Dit lijkt mij onvoldoende reden voor eerbiediging van bestaande contracten. Daarnaast kan worden aangenomen dat beleggingsinstellingen niet of slechts op zeer beperkte schaal dergelijke contracten hebben afgesloten nu voor hen niet de voordelen gelden die de particuliere belegger in deze contracten thans wel heeft.

Artikel I, onderdeel E

De wijziging van artikel 7 heeft betrekking op de situatie waarin een beleggingsinstelling ten onrechte een deel van de jaarwinst wenst toe te voegen aan de herbeleggingsreserve. De inspecteur kan dan een correctie plegen die inhoudt dat hij de jaarwinst van de beleggingsinstelling verhoogt. Op grond van artikel 7, eerste lid, van het Besluit beleggingsinstellingen dient dit bedrag vervolgens aan de herbeleggingsreserve dan wel aan de afrondingsreserve te worden toegevoegd, hetgeen de inspecteur juist trachtte te voorkomen. Uit de geschiedenis van de totstandkoming

van artikel 7 kan worden afgeleid dat deze regeling niet van toepassing is ingeval van een opzettelijk onjuiste aangifte. Dit zou dan moeten leiden tot statusverlies. Uit de bepaling zelve blijkt overigens niet dat deze toepassing mist op niet te goeder trouw ingediende aangiften.

Het is duidelijk dat het constateren van het feit dat er sprake is van een opzettelijk onjuiste aangifte geen eenvoudige aangelegenheid is. Onderdeel E voorziet dan ook in een andere regeling. Op grond van de in onderdeel E opgenomen wijziging dient het na correctie door de inspecteur aan de herbeleggingsreserve dan wel de afrondingsreserve toegevoegde bedrag in het jaar waarin de beschikking van de inspecteur waarbij hij de correctie aanbracht onherroepelijk is geworden, aan de winst te worden toegevoegd. In het daaropvolgende jaar moet deze toevoeging dan op grond van de doorstootverplichting worden uitgekeerd aan de aandeelhouders.

Inwerkingtreding

De inwerkingtreding alsmede de toepassing van dit besluit is gekoppeld aan die van de eerder genoemde wet tot wijziging van de vennootschapsbelasting met betrekking tot het regime voor beleggingsinstellingen.

De Staatssecretaris van Financiën,
H. E. Koning